

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ У РОБОТІ
ПОЛІЦЕЙСЬКИХ З ДІТЬМИ ТА ПІДЛІТКАМИ**

**Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»**

Виконала: здобувачка 2 курсу
07-211М групи
спеціальності 231 Соціальна робота
освітньо-професійної програми «Соціальна
робота»
Олена ВОЛКОДАВ

Керівник: к.пед. н., доцентка
Тетяна ШВЕЦЬ

Рецензент: начальниця сектора кадрового
забезпечення Херсонського районного
управління поліції ГУНП в Херсонській
області, майор поліції
Анастасія ДЯКІВНИЧ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади соціальної превенції у роботі з дітьми та підлітками.....	10
1.1 Поняття та сутність соціальної превенції як напряму та технологій сучасної соціальної роботи.....	10
1.2 Особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми та підлітками групи ризику.....	18
1.3 Сучасні виклики та проблеми у сфері превентивної роботи з неповнолітніми.....	23
 РОЗДІЛ 2. Технології соціальної превенції у роботі поліцейських з дітьми та підлітками.....	 28
2.1 Технології раннього виявлення та профілактики девіантної поведінки у міжвідомчій взаємодії закладів освіти та ювенальної поліції.....	28
2.2 Досвід та перспективи впровадження використання інноваційних технологій у превентивній діяльності поліції з дітьми та підлітками.....	32
2.3 Опис авторського соціально-освітнього проєкту «Безпечний простір: поліція та діти разом заради довіри й безпеки».....	36
 ВИСНОВКИ.....	 43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасні соціальні виклики, спричинені війною, соціально-економічною нестабільністю, зростанням рівня насильства, бездоглядності, психологічних травм серед дітей і підлітків, зумовлюють необхідність посилення превентивної діяльності правоохоронних органів. Особливого значення набуває соціальна превенція, як система технологій, спрямованих на попередження девіантної, протиправної та ризикованої поведінки неповнолітніх, формування у них правової культури, громадянської свідомості, безпечної поведінки та відповідального ставлення до власних дій.

Роль поліції у цьому процесі суттєво змінилася: від традиційно каральної функції – до партнерської, виховної, консультативно-просвітницької. Поліцейський у сучасному суспільстві виступає не лише як охоронець правопорядку, а й як соціальний комунікатор, наставник, фахівець із профілактики ризикованої поведінки. Саме тому актуальним стає питання впровадження інноваційних технологій соціальної превенції, що базуються на принципах людиноцентризму, міжвідомчої взаємодії, партнерства школи, громади та поліції.

В Україні триває процес реформування Національної поліції, у якому ювенальна превенція визначена одним із пріоритетних напрямів. Згідно із Законом України «Про Національну поліцію», Концепцією розвитку системи ювенальної юстиції та низкою державних програм, правоохоронці зобов'язані здійснювати соціально-виховну роботу з дітьми, запобігати вчиненню ними правопорушень, захищати їхні права й інтереси. У цьому контексті зростає потреба у науковому осмисленні ефективних соціально-превентивних технологій, їхній адаптації до нових реалій та умов воєнного часу.

Актуальність дослідження підсилюється також тим, що підліткове середовище стає вразливішим до соціальних ризиків: агресії, булінгу,

залежностей, кіберзлочинності, деструктивних онлайн-спільнот. За цих умов соціальна превенція має спиратися не лише на адміністративно-правові засоби, а насамперед на комплексні міждисциплінарні підходи, які поєднують педагогічний, психологічний і соціально-комунікаційний аспекти.

Особливої уваги потребують інтерактивні, комунікативно орієнтовані технології: тренінги, рольові ігри, метод кейсів, технологія наставництва, «поліцейський офіцер громади», шкільні патрулі, інформаційно-просвітницькі кампанії. Їх ефективність підтверджується міжнародною практикою (Канада, Литва, Польща, Велика Британія), де превентивна діяльність поліції з молоддю інтегрована у систему шкільної освіти та громадських ініціатив.

Актуальність теми дослідження зумовлена зростанням соціальних ризиків і правопорушень серед неповнолітніх, що вимагає вдосконалення механізмів соціальної превенції; потребою у розробленні сучасних технологій співпраці поліції, школи, громади для ефективної профілактики девіантної поведінки; необхідністю підвищення професійної компетентності поліцейських у сфері комунікації з дітьми та підлітками; потребою в науковому осмисленні й адаптації зарубіжного досвіду превентивної діяльності до українських реалій; прагненням формування довірливих, партнерських відносин між поліцією й молоддю, заснованих на взаємоповазі, правовій культурі та громадянській відповідальності.

Юридична наука займається активно питаннями превенції злочинності (А. Жбанчик, І. Іщенко, М. Веселов, О. Бандурка, К. Шкарупа, М. Сташак, В. Шендрик, В. Чумак, І. Комарницька, Д. Кіблик, О. Ключев, Я. Пономарьова та інші), питанням соціально-профілактичної роботи з дітьми та підлітками з делінквентною поведінкою в науці присвячено цілий ряд досліджень таких вчених, як: М. Богомоллова, Ю. Бриндіков, Р. Вайнола, Н. Головка, Н. Заверіко, О. Караман, Н.

Клішевич, О. Кривонос, Л. Линник, В. Оржеховська, Т. Федорченко, С. Харченко, Р. Чубук, Т. Швець та інші, але проблемі соціальної превенції у роботі поліцейських з дітьми та підлітками не приділено належної уваги науковців, що й окреслило вибір теми дослідження «Технології соціальної превенції у роботі поліцейських з дітьми та підлітками».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Кваліфікаційну роботу виконано в межах наукової теми кафедри філософії, соціології та соціальної роботи «Сучасні технології формування професійної активності в умовах трансформації сучасного українського суспільства» (державний реєстраційний № 0117U006790). Тема кваліфікаційної роботи обговорена й схвалена на засіданнях кафедри філософії, соціології та соціальної роботи, а також затверджена наказом по університету.

Мета роботи: теоретично обґрунтувати технології соціальної превенції у роботі поліцейських з дітьми та підлітками, розробити авторський соціально-освітній проєкт, спрямованих на практичну реалізацію попередження девіантної та протиправної поведінки неповнолітніх, розвиток у них правової культури, формування навичок безпечної та соціально відповідальної поведінки в умовах сучасних суспільних викликів.

Завдання дослідження:

1. обґрунтувати поняття та сутність соціальної превенції як напряму та технологій сучасної соціальної роботи,
2. висвітлити особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми та підлітками групи ризику,
3. охарактеризувати сучасні виклики та проблеми у сфері превентивної роботи з неповнолітніми,
4. розкрити технології раннього виявлення та профілактики девіантної поведінки у міжвідомчій взаємодії закладів освіти та ювенальної поліції й досвід та перспективи впровадження використання

інноваційних технологій у превентивній діяльності поліції з дітьми та підлітками,

5. розробити авторський соціально-освітній проєкт «Безпечний простір: поліція та діти разом заради довіри й безпеки».

Об’єкт дослідження – система соціальної превенції у роботі поліцейських з дітьми та підлітками.

Предмет дослідження – технологічні особливості соціальної превенції у роботі поліцейських з дітьми та підлітками.

Методи дослідження. Вибір методів дослідження зумовлений метою та завданнями кваліфікаційної роботи, а також необхідністю комплексного вивчення сутності, змісту, форм і технологій соціальної превенції у діяльності поліцейських, спрямованій на дітей та підлітків. Для забезпечення достовірності й наукової обґрунтованості результатів застосовано систему взаємопов’язаних теоретичних та емпіричних методів, що дозволили розкрити специфіку досліджуваного явища в теоретичному та практичному аспектах. *Теоретичні методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення наукових джерел* застосовувалися для вивчення й систематизації наукових підходів до проблеми соціальної превенції, профілактики девіантної поведінки, діяльності поліцейських з неповнолітніми у сфері правопорядку й соціального виховання; це дало змогу визначити основні поняття дослідження («соціальна превенція», «превентивна діяльність»), а також уточнити їх зміст у контексті сучасної соціальної роботи; *системно-структурний підхід* дав змогу розглянути соціальну превенцію як цілісну систему, що поєднує правові, психологічні, освітні, соціальні та комунікативні компоненти; за допомогою цього методу було виокремлено основні технології, суб’єкти та рівні превентивної діяльності (індивідуальний, груповий, інституційний)); *метод моделювання* застосовано під час розроблення авторської моделі соціально-превентивної діяльності поліцейських у роботі з дітьми та

підлітками, що поєднує освітній, консультативний, профілактичний та партнерський напрями роботи). *Емпіричні методи дослідження*: метод експертного оцінювання застосовано серед фахівців ювенальної поліції, соціальних педагогів і психологів для визначення ефективності окремих технологій (інформаційно-просвітницьких, тренінгових, кейс-менеджменту, наставництва) у превентивній роботі; контент-аналіз документів використано для вивчення офіційної статистики щодо правопорушень серед неповнолітніх, результатів реалізації профілактичних програм, опису роботи шкільних офіцерів поліції. Застосування комплексу взаємодоповнювальних методів дало змогу поєднати теоретичний і практичний аспекти дослідження; визначити ефективні технології соціальної превенції у роботі поліцейських; розробити концепцію соціально-просвітницького проекту для міжвідомчої взаємодії школи, поліції та громади; отримати об'єктивні, достовірні та науково обґрунтовані результати, що можуть бути використані у практиці соціальної та освітньо-превентивної діяльності.

Наукова новизна дослідження полягає у поглибленні теоретико-методологічних засад та практичному обґрунтуванні технологій соціальної превенції у діяльності поліцейських, спрямованій на роботу з дітьми та підлітками, з урахуванням сучасних соціально-політичних умов України, зокрема воєнного стану та трансформацій системи правоохоронних органів, зокрема, в поглибленні теоретичного змісту поняття «соціальна превенція» в контексті діяльності поліцейських, систематизації технологій превентивної роботи з дітьми та підлітками, розробленні інноваційної моделі міжвідомчої співпраці у сфері дитячої безпеки, у практичному обґрунтуванні механізмів підвищення ефективності превентивної діяльності поліції як соціального інституту захисту прав дитини.

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів, теоретичних узагальнень та

запропонованих рекомендацій у діяльності працівників ювенальної поліції, закладів освіти, центрів соціальних служб, органів місцевого самоврядування та громадських організацій, що займаються питаннями профілактики девіантної поведінки неповнолітніх. У процесі дослідження розроблено практичні інструменти, які можуть бути впроваджені у систему соціально-превентивної роботи на місцевому та регіональному рівнях, зокрема авторський соціально-освітній проєкт «Безпечний простір: поліція та діти разом заради довіри й безпеки». На нашу думку, розроблені у роботі пропозиції й практичні інструменти можуть бути впроваджені у діяльність підрозділів Національної поліції, навчальних закладів і соціальних служб, що значно підвищить результативність соціально-превентивної роботи з дітьми та підлітками в сучасних умовах.

Результати дослідження мають теоретичне й практичне значення, бо можуть бути використані у навчальному процесі закладів вищої освіти під час викладання дисциплін «Соціальна робота у сфері безпеки», «Ювенальні технології», «Соціальна профілактика та превентивна діяльність» для підготовки майбутніх фахівців соціальної роботи, а також у практиці підрозділів Національної поліції України, соціальних служб, шкіл, молодіжних центрів і територіальних громад.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження, викладені в кваліфікаційній роботі, стали предметом розгляду й обговорення на засіданнях кафедри філософії, соціології та соціальної роботи (протоколи від 11.09.2024 р. № 1, від 02.09.2025 р. №1) та під час попереднього захисту кваліфікаційних робіт. Результати дослідження лягли в основу наукової публікації:

Волкодав О. Інновації в соціально-превентивній роботі поліцейських з дітьми та підлітками. *Магістерські студії: електронний альманах*. 2025. Вип. XXV. С. ____.

Структура роботи. Робота містить вступ, два розділи, шість підрозділів, висновки та список використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 52 сторінках, основний текст розміщено на 45 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ТА ПІДЛІТКАМИ

1.1 Поняття та сутність соціальної превенції як напряму та технологій сучасної соціальної роботи

У сучасному суспільстві, що перебуває в умовах соціальної нестабільності, війни та зростання кількості кризових ситуацій, соціальна превенція набуває особливого значення як стратегічний напрям соціальної політики та соціальної роботи, головна мета якої полягає в попередженні виникнення соціальних проблем, девіантних проявів та кризових станів особистості, а також у створенні умов для соціальної безпеки, адаптації й розвитку людини.

Поняття «*превенція*» походить від латинського *praeventio*, що означає «попередження», «запобігання». У широкому розумінні воно охоплює комплекс заходів, спрямованих на запобігання виникненню або загостренню негативних соціальних явищ. У соціальній роботі цей термін трактується як профілактична діяльність, спрямована на формування у людини соціально прийнятних моделей поведінки, життєстійкості, здатності протидіяти ризикам та адаптуватися до змін середовища.

За визначенням українських дослідників (Л. Тюптя та ін.), соціальна превенція – це система цілеспрямованих дій суб'єктів соціальної роботи, спрямованих на попередження девіантної поведінки, соціального відчуження, кризових ситуацій та порушення соціальних норм, що ґрунтується на принципах гуманізму, соціальної справедливості, партнерства та міжвідомчої взаємодії [48].

На думку О. Безпалько, соціальна превенція – це комплекс соціальних, психологічних, педагогічних і правових заходів, спрямованих на усунення або нейтралізацію факторів, які можуть призвести до соціальних відхилень [3].

Подібну позицію підтримують І. Зверева та інші, наголошуючи, що превенція є складовою соціальної політики держави й інтегрованим напрямом діяльності соціальних служб, освітніх та правоохоронних інституцій [42].

У працях зарубіжних науковців соціальна превенція розглядається як багаторівнева система профілактичних втручань, що охоплює *первинну превенцію* – спрямовану на створення сприятливих соціальних умов, формування позитивних цінностей та навичок (наприклад, просвітницька робота у школах); *вторинну превенцію* – виявлення груп ризику та роботу з особами, які мають схильність до девіантної поведінки; *третинну превенцію* – соціальну реабілітацію осіб, які вже пережили кризу або правопорушення, з метою попередження рецидивів.

Як бачимо, соціальна превенція у сфері соціальної роботи – це не одноразова акція чи захід, а комплексна, системна діяльність, що поєднує інформаційно-просвітницькі, педагогічні, психологічні, правові та соціальні технології. Її реалізація вимагає міждисциплінарної взаємодії – співпраці соціальних працівників, психологів, педагогів, поліцейських, медиків, представників громадських організацій.

Авторами дослідження в результаті аналізу думок вітчизняних та закордонних дослідників здійснено спробу узагальненого визначення поняття «соціальна превенція». На нашу думку, **соціальна превенція** – *це цілеспрямована діяльність державних і громадських інституцій, соціальних працівників, педагогів, психологів, спрямована на створення безпечного соціального середовища, запобігання кризовим явищам і формування в особистості стійких соціально позитивних орієнтацій.*

Сутність соціальної превенції проявляється через її функції, серед яких:

1. профілактична функція (запобігання соціальним відхиленням, формування позитивних моделей поведінки);
2. освітньо-просвітницька (підвищення рівня соціальної компетентності та правової культури громадян);
3. соціально-захисна (сприяння безпеці особистості, особливо дітей і підлітків);
4. ресурсно-мобілізаційна (активізація потенціалу сім'ї, громади, соціальних інститутів у забезпеченні профілактики);
5. мотиваційна (формування внутрішньої потреби особистості дотримуватися соціальних норм і цінностей) [48].

На нашу думку, до перерахованих основних функцій, визначених у наукових працях дослідників, слід додати і наступні: діагностична (виявлення ризиків і проблемних тенденцій у соціальному середовищі), інформаційна (надання знань про шляхи уникнення ризикових ситуацій, підвищення рівня правової та соціальної культури), виховна (формування морально-етичних цінностей, соціально прийнятної поведінки, відповідальності), функція психологічної підтримки (допомога у подоланні стресу, тривоги, агресії), соціально-педагогічна (створення умов для позитивної соціалізації дітей і молоді) та координаційна функція (об'єднання зусиль різних соціальних інститутів для спільного вирішення проблем попередження правопорушень, насильства, асоціальної поведінки).

Як видно, соціальна превенція виступає не лише напрямом професійної діяльності, а й філософією соціальної роботи, адже сприяє розвитку соціальної стійкості, довіри, громадянської активності та соціальної відповідальності особистості.

Сутність соціальної превенції полягає у зміщенні акцентів соціальної роботи з реагування на проблему – на її попередження. Це означає, що превентивна діяльність має не лише соціально-захисний, а й соціально-профілактичний характер. Вона спрямована на зміцнення потенціалу особистості, сім'ї, громади та підвищення їхньої здатності самостійно долати життєві труднощі.

У науковій літературі розрізняють три основні рівні соціальної превенції:

- первинна (загальна), що спрямована на формування сприятливого соціального середовища, розвиток позитивних цінностей, правової свідомості, навичок безпечної поведінки;
- вторинна (спеціальна), яка орієнтована на роботу з групами ризику (діти з неблагополучних сімей, підлітки, схильні до девіантної поведінки, особи, які зазнали насильства чи втрати);
- третинна (індивідуальна або корекційна), що передбачає ресоціалізацію, реабілітацію осіб, які вже зазнали негативного впливу або вчинили правопорушення [48].

Відповідно до цих рівнів, соціальна превенція може реалізовуватись у таких формах, як: інформаційно-просвітницькі кампанії, тренінги, соціальні акції, групи підтримки, індивідуальні консультації, профілактичні програми в закладах освіти, сімейне консультування, соціальний патронаж тощо.

У системі соціальної роботи соціальна превенція виконує ключову роль у забезпеченні соціальної безпеки та стабільності суспільства, поєднуючи в собі правові, психологічні, педагогічні, медичні й комунікаційні підходи. Реалізація соціальної превенції потребує міжсекторальної взаємодії, тобто співпраці соціальних служб, освітніх установ, поліції, органів місцевого самоврядування, громадських організацій.

Сучасна соціальна робота розглядає превенцію як інноваційний підхід до підтримки особистості, який ґрунтується на принципах: гуманізму та поваги до людської гідності, суб'єктності клієнта (активна участь у вирішенні власних проблем), партнерства громади, держави та громадянського суспільства, індивідуалізації соціальної допомоги, довіри, відповідальності та прозорості.

Таким чином, соціальна превенція є не лише механізмом запобігання соціальним проблемам, але й ресурсом розвитку людини, що сприяє підвищенню рівня її соціальної компетентності, формуванню позитивних моделей поведінки та зміцненню потенціалу громади.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що соціальна превенція, як цілеспрямований, системний і багаторівневий процес попередження соціальних ризиків, спрямована на формування безпечного середовища, розвиток позитивної соціальної поведінки та забезпечення гармонійної взаємодії особистості й суспільства. Як напрям сучасної соціальної роботи, вона виступає важливим елементом соціальної політики, реалізується через різні технології, методи та форми взаємодії фахівців із населенням, особливо з дітьми та підлітками, як найбільш уразливою категорією, що потребує превентивної підтримки.

Сучасна соціальна робота з дітьми та підлітками передбачає не лише надання допомоги у кризових ситуаціях, але й застосування технологій превентивного характеру, які дають змогу попередити виникнення соціальних проблем, девіантної поведінки та асоціальних проявів у дитячому середовищі.

Технології соціальної превенції формують нову культуру взаємодії між соціальними інститутами, орієнтовану на розвиток безпечного, здорового й підтримувального середовища для зростання дитини.

Технології соціальної превенції – це система цілеспрямованих дій, прийомів, методів і засобів, що забезпечують реалізацію профілактичних заходів, спрямованих на зниження ризику девіантної, протиправної чи саморуйнівної поведінки дітей і підлітків, метою яких є не лише запобігання проблемній поведінці, а й створення умов для позитивної соціалізації, формування відповідальної громадянської позиції, навичок самоконтролю, критичного мислення й емпатії.

Як зазначають українські дослідники (І. Зверєва, О. Безпалько та інші) [42, 3], технології соціальної превенції мають інтегрований характер, адже поєднують освітні, психологічні, правові, культурно-дозвілєві, комунікаційні та медіаційні інструменти. Їх ефективність ґрунтується на партнерстві соціальних працівників, педагогів, психологів, батьків і представників правоохоронних структур.

У практиці соціальної роботи з дітьми та підлітками можна виділити кілька основних груп технологій соціальної превенції: інформаційно-просвітницькі, психолого-педагогічні, соціально-комунікаційні, правопросвітницькі та правозахисні, інтерактивні технології соціального навчання, технології соціального партнерства і мережевої взаємодії.

Інформаційно-просвітницькі технології спрямовані на підвищення рівня соціальної, правової, психологічної культури дітей і підлітків. Основними формами роботи є лекції, інтерактивні уроки, тренінги, соціальні акції, інформаційні кампанії, вікторини, вебінари. Прикладом застосування інформаційно-просвітницьких технологій можна назвати кампанії «Стоп булінг», «Безпечний інтернет», «Ми за життя без насильства», що формують у дітей розуміння соціально прийнятних норм і способів вирішення конфліктів без агресії.

Група психолого-педагогічних технологій спрямована на формування емоційної зрілості, розвитку навичок спілкування, подолання агресії та тривожності. До таких технологій належать

тренінги особистісного зростання, розвиток емоційного інтелекту, арт-терапія, казкотерапія, музикотерапія, методи групової динаміки й рольових ігор. Саме ці технології допомагають дітям виявляти почуття, навчитися співпраці, формувати позитивну самооцінку.

Соціально-комунікаційні технології (технології медіації, фасилітації групових обговорень, соціальні театри, дебати, інтерактивні квести) забезпечують розвиток культури спілкування, толерантності, ненасильницької поведінки, навичок вирішення конфліктів. Наприклад, програма «Шкільна служба порозуміння» формує навички ненасильницького спілкування та врегулювання конфліктів серед підлітків.

Правопросвітницькі та правозахисні технології передбачають ознайомлення учнів із їхніми правами, обов'язками, формування навичок правомірної поведінки. Прикладами висутпають зустрічі з поліцейськими, участь у програмах «Поліцейський офіцер громади», «Юний друг поліції», «Безпечна школа». Ці заходи підвищують правову свідомість дітей і довіру до правоохоронних структур.

Інтерактивні технології соціального навчання – це технології, що реалізуються через моделювання життєвих ситуацій і практичне відпрацювання поведінкових стратегій. Такі технології, як метод кейсів («розбір ситуацій»), рольові ігри, метод соціального проєктування, ігрові тренінги та симуляції, особливо ефективні для підліткового віку, оскільки поєднують навчання, емоційне залучення та самостійне ухвалення рішень.

Технології соціального партнерства і мережевої взаємодії передбачають створення системи взаємодії між школою, поліцією, соціальними службами, батьками, громадськими організаціями. Форми реалізації таких технологій можна назвати спільні профілактичні програми, міжвідомчі ради, громадські ініціативи «Безпечна громада для дітей», шкільні консультативні центри.

Особливої уваги заслуговує впровадження технологій соціальної превенції у співпраці з Національною поліцією України, зокрема підрозділами ювенальної превенції. Такі технології реалізуються через превентивно-освітні проєкти («Шкільний офіцер поліції», «Безпечна громада», «Мій поліцейський – мій друг»); патрульні програми з елементами наставництва (спільна робота з підлітками груп ризику); інтерактивні заходи (воркшопи, правові ігри, дебати); інформаційні кампанії у соцмережах, відеоролики, подкасти для молоді. Ефективність таких ініціатив полягає в тому, що вони зміцнюють довіру між дітьми та поліцейськими, формують у підлітків образ правоохоронця як союзника, а не карального органу.

Результативність соціально-превентивної роботи можна оцінити за такими показниками: зниження рівня конфліктності та проявів девіантної поведінки серед підлітків; підвищення рівня правової та соціальної обізнаності; розвиток комунікативної культури та емпатії; активізація участі молоді у волонтерських і громадських ініціативах; покращення психологічного клімату у навчальному середовищі.

Ключовим критерієм успішності превентивних технологій є сталий позитивний вплив на поведінкові моделі молоді, коли зовнішній контроль поступово замінюється внутрішньою саморегуляцією та відповідальністю.

Таким чином, технології соціальної превенції у роботі з дітьми та підлітками, як комплексна система дій, що поєднує освітні, правові, психологічні та соціально-комунікативні інструменти, спрямовані на формування безпечного способу життя, розвиток соціальної компетентності та попередження негативних проявів у дитячому середовищі. Ефективна реалізація таких технологій потребує міжвідомчої взаємодії між соціальними службами, поліцією, школою та громадою, залучення дітей як активних учасників процесу, а не лише об'єктів впливу. Соціальна превенція в цьому контексті стає не просто

напрямом професійної діяльності, а інструментом формування соціально безпечного майбутнього держави.

1.2 Особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми та підлітками групи ризику

Соціально-педагогічна робота з дітьми та підлітками, які належать до групи ризику, є одним із найважливіших напрямів сучасної соціальної діяльності держави. Саме ця категорія дітей потребує особливої уваги з боку суспільства, оскільки вони часто опиняються у складних життєвих обставинах, що можуть зумовити девіантну поведінку, соціальну ізоляцію, порушення розвитку або правопорушення. Ефективність превентивних і корекційних заходів безпосередньо залежить від глибини розуміння соціально-педагогічних особливостей роботи з такими дітьми.

Під поняттям «*діти групи ризику*» у науковій літературі розуміють неповнолітніх, які перебувають у несприятливих соціально-економічних, психологічних або педагогічних умовах, що створюють загрозу для їхнього нормального розвитку, соціалізації та формування особистості. До групи ризику належать: діти з неблагополучних, кризових або неповних сімей; діти, які зазнали насильства, втратили батьків, є внутрішньо переміщеними особами; діти з поведінковими або емоційними розладами, схильні до девіантної поведінки; неповнолітні, що перебувають на обліку в службах у справах дітей або поліції; підлітки, які мають досвід вживання психоактивних речовин чи вчинення правопорушень (тобто мають делінквентний вид відіхилень у поведінці). Особливістю цієї групи є високий рівень соціальної вразливості, психологічної нестабільності та відчуження від позитивних соціальних інститутів. Через це діти групи ризику часто мають дефіцит базових навичок спілкування, самооцінки, самоконтролю, низький

рівень мотивації до навчання, труднощі в адаптації до соціального середовища.

Основною метою соціально-педагогічної роботи з дітьми групи ризику є профілактика та подолання факторів соціального неблагополуччя, створення умов для їхньої успішної соціалізації, розвитку позитивного життєвого потенціалу і ресоціалізації у випадку девіацій. Серед головних завдань такої роботи: виявлення дітей, які належать до групи ризику, та діагностика їхніх потреб; визначення причин і механізмів соціального неблагополуччя, розроблення індивідуальних планів допомоги; надання соціально-психологічної, педагогічної, правової підтримки дитині та її сім'ї; формування у дітей життєвих компетентностей, комунікативних і соціальних навичок; залучення дітей до навчальної, творчої, спортивної та волонтерської діяльності; координація взаємодії між школою, соціальними службами, поліцією, медичними установами та батьками. Як бачимо, соціально-педагогічна робота для її ефективності має носити комплексний характер, поєднуючи профілактику, підтримку, виховання та розвиток соціальних ресурсів дитини.

Зміст соціально-педагогічної діяльності визначається формами та методами впливу, спрямованими на попередження негативних проявів і розвиток позитивних особистісних якостей.

Основними формами соціально-педагогічної роботи з дітьми та підлітками групи ризику виступають:

- *індивідуальна робота:* соціально-психологічне консультування, супровід дитини, складання індивідуальної програми розвитку, патронаж сім'ї;
- *групові форми:* тренінги з формування комунікативних навичок, заняття з профілактики девіантної поведінки, арт-терапевтичні групи, групи взаємопідтримки;

- *масові заходи*: соціальні акції, конкурси, фестивалі, флешмоби, просвітницькі кампанії щодо здорового способу життя, правової обізнаності, безпеки.

Основні методи, що будуть ефективними у соціально-педагогічній роботі з діть та підлітками групи ризику: соціально-педагогічна діагностика; переконання, заохочення, приклад; консультування, наставництво, медіація; тренінгові методики; кейс-менеджмент (індивідуальний супровід дитини або сім'ї); проектна діяльність (залучення підлітків до волонтерських і громадських ініціатив). Практика свідчить, що найбільш ефективними є інтерактивні методи, які сприяють залученню дітей до активної участі, розвитку довіри та самостійності.

Узагальнено характеристику форм та методів соціально-педагогічної роботи з дітьми та підлітками групи ризику з коротким описом прикладів їх реалізації представлено в таблиці, розроблено авторами (див. Табл.1).

Таблиця 1

Форми та методів соціально-педагогічної роботи з дітьми та підлітками групи ризику

<i>Форми роботи</i>	<i>Методи</i>	<i>Короткі приклади реалізації</i>
Індивідуальна робота	Соціально-педагогічне та соціально-психологічне консультування, наставництво, кейс-менеджмент	Індивідуальні зустрічі з дитиною; створення плану супроводу; наставництво з боку педагога чи соціального працівника

Групові форми	Тренінги, групова арт-терапія, рольові ігри, медіація	Тренінг «Я і мої емоції»; групові заняття з розвитку комунікативних навичок; соціально-психологічні ігри; врегулювання конфліктів через діалог
Масові заходи	Соціальні акції, конкурси, флешмоби, волонтерські ініціативи	Проведення шкільної акції «Стоп булінг»; благодійні ярмарки; фестивалі добрих справ
Інформаційно-просвітницькі форми	Лекції, бесіди, правопросвітництво, онлайн-кампанії	Уроки «Безпечний інтернет», зустрічі з поліцейськими; створення відеороликів чи буклетів для підлітків
Психолого-педагогічна підтримка	Терапевтичні методи (арт-, музико-, казко-, ігротерапія)	Арт-терапевтичні заняття «Мій настрій у кольорі»; казкотерапія для дітей, що пережили травму; музикотерапія для зниження тривожності
Соціальне партнерство	Міжвідомча взаємодія, командна робота,	Співпраця школи, поліції, соціальної

	супервізія	служби; командні наради щодо супроводу дитини; залучення громади до превентивних програм
--	------------	--

В умовах повномасштабної війни соціально-педагогічна робота з дітьми групи ризику набула нових змістових акцентів. До традиційних проблем додалися: втрата дому чи близьких, вимушене переселення; підвищений рівень тривожності, травматизація, порушення базового відчуття безпеки; зниження мотивації до навчання, труднощі в комунікації; зростання ризику насильства, експлуатації, кіберзалежності. У цих умовах соціальний педагог виступає медіатором між дитиною та середовищем, координатором допомоги, який забезпечує психологічну підтримку, адаптацію до нових умов і формування відчуття безпеки.

Серед нових ефективних технологій у роботі з дітьми-переселенцями та дітьми військовослужбовців варто відзначити: психосоціальні інтервенції короткотривалої дії; арт-терапевтичні практики (малювання, казкотерапія, пісочна терапія); підтримувальні групи для батьків; створення безпечних освітніх просторів («спільноти підтримки», «класи стійкості»); онлайн-підтримку для дітей, які залишилися за межами України.

Отже, соціально-профілактична робота з підлітками, схильними до делінквентної поведінки, в умовах війни потребує впровадження адаптованих технологічних рішень, які враховують специфіку кризової ситуації. Інтеграція кризової інтервенції, використання онлайн-технологій, психоедукація та мобільні служби можуть значно підвищити ефективність профілактичних заходів. Важливим є також розвиток

співпраці між державними та неурядовими організаціями для подолання викликів та забезпечення стабільної соціальної підтримки підлітків.

Отже, соціально-педагогічна робота з дітьми та підлітками групи ризику є багатофункціональним і системним процесом, що поєднує діагностику, профілактику, підтримку, виховання й ресоціалізацію. Її ефективність визначається гнучкістю, міждисциплінарністю та орієнтацією на потреби конкретної дитини. В умовах сучасних суспільних викликів, особливо під час війни, така робота набуває нового змісту – захисного, адаптаційного, відновлювального, спрямованого на формування у дитини внутрішніх ресурсів стійкості, довіри до світу, віри у власні сили та позитивне майбутнє. Вважаємо, що соціально-педагогічна діяльність із дітьми групи ризику – це не лише допомога, а й інвестиція у безпечне, здорове й гуманістичне суспільство.

1.3 Сучасні виклики та проблеми у сфері превентивної роботи з неповнолітніми

У сучасних умовах соціально-економічних і політичних трансформацій питання превенції девіантної, делінквентної та протиправної поведінки неповнолітніх набуває особливої актуальності. Під впливом воєнних подій, внутрішньої міграції, зростання рівня соціальної напруги та деструктивних інформаційних впливів значно ускладнилися умови соціалізації дітей і підлітків. Це, у свою чергу, зумовило потребу у переосмисленні підходів до превентивної діяльності в системі освіти, поліції, соціальних служб і громадських організацій.

Превентивна робота з неповнолітніми, як цілеспрямована система заходів соціального, освітнього, правового, психологічного характеру, спрямована на попередження формування девіантних проявів, протиправної поведінки, соціальної дезадаптації. Її реалізація є ключовим напрямом державної політики у сфері захисту прав дитини,

забезпечення безпеки та формування здорового середовища розвитку молодого покоління.

Сучасна превентивна діяльність передбачає не лише реагування на проблеми, а й формування позитивних соціальних навичок, розвиток емоційного інтелекту, критичного мислення, здатності до ненасильницького вирішення конфліктів, правової свідомості та соціальної відповідальності.

Сьогодні соціальні, економічні та безпекові умови формують новий контекст для превентивної роботи з неповнолітніми. Серед ключових викликів можна виділити такі: вплив воєнних дій на психоемоційний стан дітей і підлітків; зростання кількості дітей із порушеннями поведінки та проблемами соціалізації; недостатня координація між суб'єктами превентивної діяльності; обмеженість кадрових і ресурсних можливостей у сфері профілактики; вплив деструктивного інформаційного простору; відсутність сталих програм підготовки та підвищення кваліфікації фахівців.

Діти, які зазнали травматичного досвіду війни, вимушеного переселення, втрати близьких або тривалого перебування в умовах стресу, мають підвищений рівень тривожності, агресивності або соціальної ізоляції. Це ускладнює процеси адаптації, навчання й соціальної взаємодії. Після пандемії COVID-19 та під час війни значно зросла кількість підлітків, схильних до девіантної поведінки, зокрема до кіберзалежності, булінгу, агресивних дій у соціальних мережах. Часто спостерігається дублювання функцій між поліцією, службами у справах дітей, школами та соціальними центрами, відсутність єдиного інформаційного простору, системного моніторингу випадків ризикової поведінки. Брак кваліфікованих соціальних педагогів, психологів і фахівців із роботи з підлітками в громадах, особливо у віддалених районах, негативно впливає на якість превентивної роботи. Соціальні

мережі, онлайн-ігри, псевдоспільноти часто формують у дітей хибні уявлення про соціальні норми, пропагують насильство, наркотики або деструктивну поведінку, що ускладнює формування правової культури. Багато працівників поліції, педагогів і соціальних працівників не мають сучасних знань щодо психологічної підтримки, медіації, технологій ненасильницького спілкування, що є необхідним для роботи з неповнолітніми.

Як бачимо, попередньо охарактеризовані виклики соціальної роботи з підлітками, схильними до делінквентної поведінки, в умовах війни також стикається з низкою викликів:

- *Безпекові ризики:* військові дії можуть створювати загрозу для працівників соціальних служб та обмежувати їхню діяльність у певних регіонах. Важливою є розробка механізмів для безпечної роботи, включаючи використання дистанційних технологій.

- *Психологічна вразливість підлітків.* Підлітки в умовах війни часто демонструють високий рівень агресії, тривожності та депресії. Це може ускладнити налагодження контакту з соціальними працівниками та виконання профілактичних програм.

- *Обмежені ресурси.* Війна створює додатковий тиск на державні та неурядові організації, що призводить до браку фінансових, людських і технічних ресурсів для реалізації програм соціальної підтримки та профілактики делінквентної поведінки.

Незважаючи на наявність законодавчої бази та нормативно-правових документів (зокрема, Законів України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про Національну поліцію»), система профілактики правопорушень серед неповнолітніх залишається фрагментарною. Можна наголосити на основних проблемах, з якими стикається соціально-педагогічна робота з дітьми і підлітками групи

ризик у сьогодні, в умовах воєнного стану: формальний характер реалізації програм у закладах освіти (проведення одноразових акцій без подальшого супроводу); відсутність міжвідомчої інтеграції (співпраця між школами, соціальними службами та поліцією носить епізодичний характер); низький рівень мотивації підлітків до участі в превентивних заходах через відсутність практичного інтересу або емоційної залученості; недостатнє фінансування програм, спрямованих на психологічну підтримку дітей і підлітків у кризових ситуаціях; проблема довіри до інституцій (підлітки часто сприймають представників поліції або соціальних служб як каральні структури, а не як партнерів).

Таким чином, сучасна превентивна система потребує оновлення підходів – від адміністративно-контрольних до партнерських, виховних і ресурсних.

На нашу думку, для підвищення ефективності превентивної діяльності необхідно забезпечити комплексний підхід, що базується на міждисциплінарній взаємодії, гуманістичних принципах і сучасних технологіях соціальної роботи. До пріоритетних напрямів удосконалення можна віднести:

- *розроблення й впровадження комплексних міжвідомчих програм превенції*: їх реалізація має об'єднувати зусилля поліції, шкіл, соціальних служб, медиків, громадських і міжнародних організацій;
- *активне використання інтерактивних технологій у роботі з дітьми*. Це можуть бути тренінги з розвитку емоційного інтелекту, правових знань, профілактики кібербулінгу, тренінги «рівний-рівному»;
- *зпровадження кейс-менеджменту у роботі з неповнолітніми*: індивідуальний супровід дітей із групи ризику дозволяє адаптувати допомогу до конкретних потреб, об'єднати ресурси громади;
- *підготовка кадрів нової генерації*: необхідно створювати програми підвищення кваліфікації для поліцейських, соціальних педагогів і психологів у сфері дитячої превенції;

- *залучення громади та батьків*: формування партнерства між школою, громадою і родиною дозволяє створити середовище підтримки, у якому дитина відчуває відповідальність і захист;
- *використання міжнародного досвіду превентивної роботи*: у країнах ЄС активно застосовуються соціально-освітні технології, засновані на розвитку навичок стійкості (resilience), медіації, фасилітації групових процесів, що варто адаптувати в Україні.

Отже, превентивна робота з неповнолітніми у сучасних умовах є складним, багаторівневим процесом, який потребує оновлення змісту, технологій і підходів. Основними викликами залишаються наслідки війни, інформаційна агресія, брак ресурсів і кваліфікованих кадрів, низький рівень координації суб'єктів профілактики. Ефективна система превенції можлива лише за умови інтеграції соціальної, освітньої та правоохоронної роботи, розвитку партнерства між державними структурами та громадою, а також підвищення психологічної культури й правової обізнаності самих дітей. У цих умовах соціальна превенція має стати не лише формою профілактики, а й механізмом формування безпечного, гуманістичного та відповідального суспільства.

РОЗДІЛ 2

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ У РОБОТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ З ДІТЬМИ ТА ПІДЛІТКАМИ

2.1 Технології раннього виявлення та профілактики девіантної поведінки у міжвідомчій взаємодії закладів освіти та ювенальної поліції

Сучасні умови розвитку українського суспільства, позначені воєнними подіями, соціальною напругою, поглибленням кризових явищ у сім'ї, підвищують ризики виникнення девіантної поведінки серед дітей і підлітків. У зв'язку з цим особливого значення набуває створення ефективної системи раннього виявлення та профілактики відхилень у поведінці неповнолітніх, яка ґрунтується на міжвідомчій взаємодії освітніх закладів, соціальних служб і ювенальної поліції.

Раннє виявлення девіантної поведінки — це комплекс діагностичних і превентивних дій, спрямованих на своєчасне виявлення ризикових факторів і запобігання формуванню асоціальних форм поведінки у дітей та підлітків. Його основою є безперервний моніторинг стану соціальної адаптації дитини, спостереження за її навчальною, емоційною та поведінковою динамікою, а також тісна взаємодія між усіма суб'єктами, залученими до виховання та захисту прав дитини.

До основних ознак, які можуть свідчити про ризик девіацій, належать: часті конфлікти з однолітками та дорослими, агресивність, тривожність, замкнутість, неуспішність у навчанні, порушення шкільної дисципліни, втечі з дому, схильність до правопорушень, шкідливих звичок тощо.

Саме своєчасне реагування на такі прояви дозволяє запобігти переходу від епізодичних труднощів до стійких девіацій.

Система раннього виявлення девіантної поведінки ефективно функціонує лише за умови узгодженої роботи освітніх, соціальних і правоохоронних структур. Міжвідомча взаємодія закладів освіти та ювенальної поліції базується на принципах партнерства, відкритості, довіри та спільної відповідальності за дитину.

Основними технологіями раннього виявлення є моніторинг соціально-педагогічного статусу учнів, соціально-психологічна діагностика, інформаційний обмін між установами, міжвідомчі консилиуми, система соціального супроводу (кейс-менеджмент).

Моніторинг соціально-педагогічного статусу учнів здійснюється соціальними педагогами й класними керівниками шляхом анкетування, спостереження, бесід, аналізу успішності, відвідуваності, соціального середовища дитини. Результати моніторингу дозволяють виявити «групу ризику» й розробити індивідуальні програми підтримки.

Соціально-психологічна діагностика є дуже важливою складовою роботи, коли психологи шкіл та центрів соціальних служб використовують стандартизовані методики (опитувальники Басса-Даркі, Айзенка, тест Люшера, шкали тривожності, соціометрію), що дозволяють виявити емоційні порушення, схильність до агресії чи замкнутості.

Інформаційний обмін між установами відбувається певним чином. У межах партнерства школи з ювенальною поліцією створюється механізм передачі інформації про дітей, схильних до правопорушень, а також спільного планування заходів реагування. Такий обмін відбувається із дотриманням принципів конфіденційності, відповідно до Закону України «Про захист персональних даних».

Міжвідомчі консилиуми – це участь педагогів, психологів, представників поліції, соціальних служб і батьків у спільних засіданнях дозволяє комплексно оцінити ситуацію, визначити причини проблемної

поведінки та ухвалити спільне рішення щодо подальшого супроводу дитини.

Система соціального супроводу (кейс-менеджмент) як система роботи, коли для дітей із виявленими ризиками формується індивідуальний план допомоги, який реалізується у співпраці педагога, соціального працівника, поліцейського та сім'ї. Метою є відновлення соціальної адаптації, мотивації до навчання та конструктивних моделей поведінки.

Після виявлення дітей групи ризику важливим етапом є профілактична робота, яка має бути комплексною, системною та особистісно орієнтованою. Її ефективність залежить від використання сучасних соціально-педагогічних технологій.

Основними технологіями профілактичної роботи визначають інформаційно-просвітницькі програми (проведення спільних з ювенальною поліцією уроків, правових лекторіїв, бесід, інтерактивних занять («Мої права і обов'язки», «Безпечна поведінка», «Стоп булінг»), такі програми спрямовані на формування правової культури, розуміння соціальних норм і цінностей); інтерактивні тренінгові технології (тренінги з розвитку емоційного інтелекту, стресостійкості, самоконтролю; тренінги «рівний-рівному», спрямовані на обмін досвідом серед підлітків; рольові ігри з відпрацювання навичок ненасильницького вирішення конфліктів); медіаційні технології (впровадження у школах служб порозуміння (під керівництвом педагогів і представників ювенальної поліції), що навчають дітей вирішувати суперечки мирним шляхом, розвивають почуття відповідальності й справедливості); наставництво та волонтерські програми (ювенальні поліцейські й соціальні працівники залучають підлітків групи ризику до соціально корисної діяльності: волонтерських акцій, громадських ініціатив, творчих проєктів, що сприяє формуванню почуття значущості, соціальної включеності та довіри до дорослих); психологічна підтримка

та терапевтичні технології (психологи освітніх установ і центрів соціальних служб застосовують арт-терапію, казкотерапію, музикотерапію, групи самопізнання, що допомагають дітям виразити емоції, подолати тривогу, навчитися саморегуляції); технологія «Поліцейський офіцер громади» та «Шкільний офіцер поліції» (це сучасна модель партнерської взаємодії школи й поліції, де офіцер виступає не каральним органом, а наставником, консультантом і другом для учнів, у межах цієї технології проводяться інтерактивні зустрічі, ігри, профілактичні бесіди, а також індивідуальні консультації для дітей і батьків).

Як видно, ефективність технологій раннього виявлення й профілактики значною мірою залежить від рівня координації та партнерства між суб'єктами превентивної діяльності. Досвід громад і шкіл, які впроваджують спільні програми з ювенальною поліцією, показує такі позитивні результати: зниження кількості правопорушень серед неповнолітніх, підвищення довіри до поліції та соціальних служб, активізація участі учнів у соціальних і волонтерських проєктах, покращення психологічного клімату в освітньому середовищі, зростання рівня правової та емоційної грамотності підлітків.

Таким чином, міжвідомча взаємодія є ключовою умовою успішності профілактичної роботи, оскільки забезпечує цілісність, своєчасність і послідовність впливу на дитину. Розвиток технологій раннього виявлення та профілактики девіантної поведінки дітей і підлітків потребує системного підходу, що поєднує зусилля школи, поліції, соціальних служб і громади. Сучасна модель превенції має ґрунтуватися на індивідуалізації допомоги, психологічній підтримці, партнерстві та просвітництві. Впровадження технологій моніторингу, медіації, наставництва, кейс-менеджменту, спільних тренінгових і правових програм сприяє зниженню рівня девіантності, зміцненню соціальної безпеки та формуванню довіри між підлітками та суспільством.

Отже, міжвідомча взаємодія закладів освіти та ювенальної поліції є не лише інструментом профілактики правопорушень, а й важливою складовою соціальної політики, орієнтованої на розвиток безпечного, гуманного та інклюзивного середовища для дітей і молоді.

2.2 Досвід та перспективи впровадження використання інноваційних технологій у превентивній діяльності поліції з дітьми та підлітками

Сучасні соціально-економічні й політичні умови, зумовлені війною, внутрішніми переміщеннями населення та зростанням соціальних ризиків, висувують нові виклики перед системою захисту дітей та підлітків в Україні. Одним із ключових інструментів запобігання девіантній поведінці неповнолітніх виступає діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, що орієнтована на раннє виявлення ризиків і створення безпечного середовища.

Сучасні соціальні трансформації та зростання викликів, пов'язаних з девіантною поведінкою молоді, актуалізують потребу у вдосконаленні превентивної діяльності правоохоронних органів. Традиційні методи профілактики не завжди відповідають новим умовам, що зумовлює необхідність пошуку інноваційних форм і технологій соціальної роботи. Особливої значущості набуває діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, орієнтована на раннє виявлення ризиків і створення безпечного середовища для дітей та підлітків.

Збільшується кількість дітей, які зазнали психотравмуючого досвіду внаслідок війни, вимушеного переселення, втрати близьких чи житла, поширюються випадки насильства в сім'ї, булінгу, кібербулінгу та правопорушень у підлітковому середовищі, підлітки все частіше

стикаються з небезпекою залучення у протиправну діяльність, залежності від психоактивних речовин, азартних ігор, деструктивних інтернет-спільнот. У цьому контексті підрозділи ювенальної превенції стають центральною ланкою у системі раннього реагування та формування захисного середовища для дітей і молоді.

Соціальна превенція розглядається як «система заходів, спрямованих на попередження правопорушень та соціально небажаної поведінки у дитячому та підлітковому середовищі; в науковій літературі наголошується на необхідності поєднання правоохоронних, виховних та соціально-педагогічних функцій у діяльності поліції» [51].

Згідно із статтею 31 «Превентивні поліцейські заходи» Закону України «Про Національну поліцію» «Превенцію можна вважати системою заходів, спрямованих на запобігання вчиненню правопорушень; превентивні поліцейські заходи можуть носити різну форму і зміст» [39].

Значущість діяльності ювенальної превенції проявляється у кількох напрямках: раннє виявлення ризиків, попередження девіацій, створення безпечного середовища, зміцнення партнерства з громадою, адаптація до нових викликів. Поліцейські співпрацюють зі школами, медичними установами, соціальними службами та громадами для виявлення дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах. Це дозволяє попередити розвиток девіантної поведінки ще на початкових етапах. Через індивідуальну роботу з дітьми групи ризику, профілактичні бесіди, участь у програмах наставництва та відновного правосуддя ювенальна поліція сприяє зниженню рівня підліткової злочинності. Участь у розробці шкільних політик протидії булінгу, інформаційно-просвітницькі заходи, інтерактивні заняття для дітей і підлітків формують довіру до поліції як до інституції, що захищає права дитини. Практика «community policing» передбачає взаємодію поліції з батьками, педагогами, волонтерами та місцевими органами влади. Це

посилює соціальний контроль і сприяє розвитку середовища, у якому дитина почувається захищеною. Використання цифрових технологій (онлайн-консультації, платформи для повідомлень про булінг чи насильство, профілактичні кампанії у соціальних мережах) відповідає потребам сучасних дітей і підлітків.

Діяльність підрозділів ювенальної превенції є необхідною та стратегічно важливою для України, вона спрямована не лише на зменшення рівня дитячої злочинності, а й на захист прав дитини, формування культури безпеки та створення умов для здорової соціалізації підростаючого покоління - у довгостроковій перспективі це сприяє зміцненню соціальної стабільності та зниженню суспільних ризиків.

Науковці підкреслюють, що інноваційність полягає у комплексності підходу (в інтеграції правоохоронних, освітніх та соціальних технологій у роботі з дітьми й підлітками); у використанні доказових практик (застосуванні методів, ефективність яких підтверджена міжнародними дослідженнями (медіація, відновне правосуддя, менторські програми)); в орієнтації роботи поліцейських на права дитини, тобто в переході від карально-репресивної моделі до партнерської, де поліція є радше наставником і захисником, ніж каральним органом; в цифровізації превентивної роботи (впровадження онлайн-освітніх платформ, мобільних додатків, чат-ботів, що інформують молодь про ризики й способи захисту); в міжсекторальній взаємодії: побудові партнерських взаємин поліції з громадами, школами, громадськими організаціями, міжнародними структурами.

Поліцейські, які безпосередньо працюють у громадах, вважають інноваційними у своїй роботі з дітьми та підлітками наступні кроки та напрями роботи: робота «на випередження» (раннє виявлення дітей групи ризику через тісний контакт зі школами, медиками, соціальними службами), інтерактивна взаємодія з підлітками (проведення тренінгів,

рольових ігор, квестів, замість традиційних лекцій «для галочки»), присутність поліцейських, як фахівців, у соціальних мережах (активне використання TikTok, Instagram, Telegram для донесення превентивних меседжів до молоді), залучення волонтерів і менторів через спільні ініціативи з молодіжними лідерами, спортсменами, ветеранами як приклад для підлітків, «Community policing» – орієнтація на співпрацю з громадою, створення довіри, проведення спільних заходів із батьками та вчителями, використання сучасних технологій моніторингу (бази даних ризиків, онлайн-звіти про випадки булінгу, системи «раннього попередження»). Саме впровадження таких інноваційних підходів у соціально-превентивній роботі поліцейських із сучасними дітьми та молоддю дозволить цій роботі стати більш ефективнішою та результативнішою.

Як бачимо, науковці більше говорять про системні підходи, права дитини, міжнародні практики та теоретичне обґрунтування, а практики наголошують на прикладних інструментах – як реально працювати з дітьми, як знаходити контакт, як бути видимим і зрозумілим для молоді.

Інноваційні підходи у соціальній превенції: інтерактивні технології правопросвітництва (використання тренінгів, інтерактивних уроків, рольових ігор дозволяє сформувати у дітей правову культуру, підвищити рівень довіри до поліції, розвинути навички ненасильницького вирішення конфліктів), цифрові інструменти превенції (залучення онлайн-платформ, мобільних додатків, соціальних мереж для інформування підлітків про права, ризики та можливості підтримки створює нові канали комунікації; це особливо актуально у контексті кіберзлочинності та булінгу в інтернет-просторі), технології медіації та відновного правосуддя (застосування відновних практик сприяє зниженню рівня конфліктності у школах, формуванню відповідальності та соціальної компетентності у неповнолітніх) й партнерські програми (інноваційним підходом є створення

міжсекторальних партнерств поліції з освітніми закладами, соціальними службами, громадськими та міжнародними організаціями, це дозволяє забезпечити комплексність профілактичних заходів та стійкий соціальний ефект).

Застосування інноваційних технологій у превентивній діяльності поліції сприятиме ранньому виявленню ризиків у підлітковому середовищі, зниженню рівня девіантної поведінки та правопорушень серед неповнолітніх, підвищенню правової обізнаності та соціальної активності молоді та зміцненню довіри суспільства до правоохоронних органів.

Таким чином, інновації в соціальній превенції у роботі поліцейських з дітьми та підлітками забезпечують якісно новий рівень профілактики та соціального захисту молоді, їх впровадження дозволяє адаптувати діяльність поліції до викликів сучасності, інтегрувати традиційні методи із новітніми технологіями та створити безпечне середовище для розвитку дитини.

2.3 Опис авторського соціально-освітнього проєкту «Безпечний простір: поліція та діти разом заради довіри й безпеки»

Актуальність проєкту. У сучасних умовах воєнного стану, соціальної нестабільності та інформаційних загроз, діти й підлітки стають особливо вразливою групою населення. Вони часто стикаються з насильством, булінгом, негативними впливами середовища, недовірою до представників правоохоронних структур. Сьогодні надзвичайно важливо створити безпечне середовище у школах та громадах, у якому дитина відчуватиме захист, підтримку та впевненість у діалозі з поліцією, педагогами й соціальними працівниками.

Проєкт «Безпечний простір: поліція та діти разом заради довіри й безпеки» спрямований на підвищення рівня правової культури,

формування довірливих відносин між дітьми та поліцією, розвиток безпечних моделей поведінки у підлітковому середовищі.

Тип проєкту: соціально-просвітницький, профілактично-превентивний, міжвідомчий.

Слоган проєкту: «Безпека починається з довіри. Разом - сильніші!».

Цільова група:

1. учні закладів загальної середньої освіти (10-17 років), зокрема з числа дітей групи ризику;
2. батьки та законні представники неповнолітніх;
3. педагоги, шкільні психологи, соціальні педагоги;
4. представники ювенальної поліції, офіцери громади, фахівці центрів соціальних служб.

Мета проєкту: сприяти створенню безпечного, довірливого та партнерського середовища у школі й громаді через розвиток системної взаємодії між поліцією, педагогами, соціальними службами та дітьми, спрямованої на профілактику девіантної поведінки, насильства, булінгу та правопорушень серед неповнолітніх.

Завдання проєкту:

1. Формувати у дітей правову свідомість та навички безпечної поведінки у побуті, школі та в цифровому середовищі.
2. Підвищити рівень довіри та відкритої комунікації між дітьми й поліцейськими.
3. Залучити представників поліції, педагогів та соціальних працівників до спільної реалізації превентивних програм.
4. Підвищити компетентність педагогів і батьків щодо виявлення та реагування на ризикову поведінку дітей.
5. Розробити методичні матеріали (буклети, посібники, сценарії тренінгів) для використання у школах та громадах.

6. Створити інформаційно-просвітницький простір для обміну досвідом між дітьми, педагогами, поліцією та громадами.

Тривалість і формат реалізації. Тривалість: 6-12 місяців (із можливістю подальшої інституціалізації у школі). *Формат:* інтеграція в освітній процес, позакласна діяльність, громадські ініціативи.

Концепція та структура проєкту: проєкт передбачає створення системної платформи взаємодії між школою, поліцією та громадою, де всі учасники мають спільну мету – формування безпечного, підтримувального освітнього простору.

Реалізація передбачає три основні етапи:

- I. підготовчий,
- II. Реалізаційний,
- III. підсумковий та аналітичний

Таблиця 2

Модель реалізації проєкту «Безпечний простір: поліція та діти разом заради довіри й безпеки»

<i>Етап</i>	<i>Зміст діяльності</i>	<i>Основні результати</i>
I. Підготовчий	Формування міжвідомчої команди (представники поліції, педагогічні працівники, соціальні служби). Проведення аналізу безпекового середовища у школах. Розроблення програми заходів.	Визначено потреби цільової аудиторії, підготовлено команду, створено план дій.
II. Реалізаційний	Проведення тренінгів,	Підвищено рівень

	інтерактивних занять, профілактичних акцій, консультацій; робота з дітьми, батьками, педагогами; запуск шкільного «Клубу довіри».	поінформованості дітей і педагогів, сформовано партнерство між поліцією та школою.
III. Підсумковий та аналітичний	Оцінювання ефективності, підготовка звіту, поширення кращих практик, розроблення рекомендацій для громад.	Підготовлено методичний збірник, створено локальні «безпечні простори» у школах.

Основні напрямки роботи в межах реалізації розробленого проєкту:

1. Освітньо-просвітницький компонент

- інтерактивні заняття «Поліцейський – твій друг» (для молодших класів);
- тематичні уроки «Мій безпечний світ», «Права і відповідальність», «Стоп булінг!»;
- тренінги з безпечної поведінки онлайн (кібербезпека, спілкування в соцмережах);
- квест «Безпечно – значить правильно» для учнів 7-9 класів.

2. Партнерський компонент

- «Живі зустрічі з поліцією»: регулярні відкриті бесіди, воркшопи, рольові ігри («Слідство ведуть учні»);
- шкільний клуб «Юний поліцейський»: об'єднання активних підлітків, які вивчають основи правознавства, домедичної допомоги, безпечної поведінки;

- меморандум про співпрацю між закладом освіти, підрозділом ювенальної превенції та соціальними службами громади.

3. Профілактично-психологічний компонент

- тренінги емоційної грамотності й самоконтролю;
- групові консультації психолога та соціального педагога спільно з поліцейським («Як протидіяти агресії без насильства»);
- програми наставництва («Поліцейський-наставник»): індивідуальний супровід підлітків «групи ризику».

4. Громадський компонент

- форум безпечної громади «Ми за мир і взаємоповагу» – спільні заходи поліції, школи, батьків, волонтерів;
- інформаційна кампанія «Знаю, довіряю, співпрацюю!» (плакати, буклети, сторінки в соцмережах);
- благодійні та волонтерські акції (допомога дітям ВПО, патріотичні події).

Проект ґрунтується на використанні соціально-педагогічних, психологічних та комунікативних технологій, які відповідають сучасним потребам дітей і громад.

В процесі реалізації розробленого проєкту пропонується застосування наступних *форм роботи*: інтерактивні тренінги та практикуми («Безпечна школа», «Я і закон», «Стоп насильство!»); зустрічі з ювенальними поліцейськими («Поліцейський – мій партнер»); тематичні тижні безпеки у школах; рольові ігри, моделювання ситуацій; соціальні акції, флешмоби, інформаційні кампанії; кіноперегляди з обговоренням; круглі столи для педагогів і батьків; створення шкільних служб порозуміння (медіаційних груп); волонтерські та творчі ініціативи учнів.

Зазначені форми роботи можливо впровадити через наступні *методи роботи*: інтерактивне навчання (дискусія, аналіз кейсів, рольові ігри); тренінгові технології розвитку соціальних навичок; метод «рівний-

рівному»; кейс-менеджмент у роботі з дітьми групи ризику; методи арт-терапії та ненасильницької комунікації; соціально-психологічне консультування; метод соціального проєктування; партнерські заходи між установами (поліція, школа, громада).

Очікувані результати реалізації проєкту, на нашу думку, можливо розглядати через соціальні, освітні та психологічні результати.

Соціальні результати полягатимуть у зниженні рівня конфліктності, булінгу та правопорушень серед учнів; формуванні в учнів відповідальної, правослухняної та безпечної поведінки; зростанні довіри до поліції та соціальних інститутів; підвищенні ефективності міжвідомчої взаємодії.

Освітні результати: впровадження превентивних програм у шкільну діяльність; підвищення рівня правової та психологічної грамотності педагогів і батьків; створення навчально-методичного забезпечення для роботи з дітьми групи ризику.

Психологічні результати полягатимуть у зниженні рівня тривожності у дітей; розвитку емоційної компетентності, емпатії, впевненості у спілкуванні з дорослими; покращенні соціально-психологічного клімату у шкільних колективах.

Учасники та партнери проєкту:

- Національна поліція України (підрозділи ювенальної превенції);
- заклади загальної середньої освіти;
- Центри соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді;
- органи місцевого самоврядування;
- громадські організації, що працюють у сфері захисту прав дітей (наприклад, «Ла Страда-Україна», UNICEF, Save the Children);
- батьківські комітети, волонтерські ініціативи.

Інноваційність проєкту вбачаємо в тому, що проєкт поєднує освітню, правову та соціальну складові у єдиній інтегрованій моделі взаємодії. Його інноваційність полягає у переході від репресивної до

партнерської моделі профілактики; інтеграції технологій соціального навчання, медіації, тренінгових практик і наставництва; активному залученні дітей як суб'єктів безпеки (не лише об'єктів впливу); створенні постійно діючого «Клубу довіри» як простору для спілкування між дітьми та поліцією.

Очікуваний вплив проєкту на громаду розроленого проєкту також виступає важливим чинником, що полягатиме в підвищенні соціальної згуртованості та безпеки у громаді; формуванні позитивного іміджу поліції як партнерської структури; зменшенні випадків дитячої агресії, насильства, правопорушень; поширенні досвіду реалізації проєкту на інші заклади освіти громади.

Як бачимо, соціально-просвітницький проєкт «Безпечний простір: поліція та діти разом заради довіри й безпеки» є ефективним прикладом соціально-освітньої превентивної ініціативи, що забезпечує створення середовища взаємоповаги, партнерства та безпеки. На думку авторів, реалізація цього проєкту сприятиме підвищенню якості превентивної роботи з дітьми та підлітками, розбудові культури довіри та безпеки у громаді, а також інтеграції діяльності поліції, школи й соціальних служб у спільну соціально-виховну систему.

Таким чином, можна стверджувати, що ефективно реалізований проєкт буде сприяти підвищенню рівня правової та соціальної культури серед учнів, формуванню довірливих стосунків між поліцією та молоддю, зменшенню кількості проявів булінгу, агресії, девіантної поведінки, розвитку компетенцій безпечної поведінки та громадянської відповідальності та створенню постійно діючої партнерської платформи «Школа – поліція – громада», що є дуже актуальним і важливим у роботі з дітьми та підлітками у період складної соціально-політичної ситуації в країні через тривалий збройний конфлікт.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексне теоретичне та практичне дослідження проблеми застосування технологій соціальної превенції у роботі поліцейських з дітьми та підлітками. Проведене дослідження дозволило узагальнити теоретико-методологічні засади соціальної превенції як напряму сучасної соціальної роботи, визначити її місце у системі захисту прав дитини, а також розробити практичні механізми реалізації превентивної діяльності поліції в умовах міжвідомчої взаємодії з освітніми закладами та громадами.

У процесі дослідження обґрунтовано поняття та сутність соціальної превенції як напряму і технології сучасної соціальної роботи. Соціальна превенція визначена як комплексна система дій соціально-виховного, психологічного, правового та освітнього характеру, спрямована на попередження девіантної, делінквентної і протиправної поведінки дітей і підлітків, а також на формування у них позитивної соціальної поведінки. Встановлено, що соціальна превенція в умовах сьогодення набуває міждисциплінарного змісту, поєднуючи елементи педагогіки, соціальної роботи, психології, права та комунікації, й має виразне гуманістичне спрямування.

Проаналізовано особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми та підлітками групи ризику: з'ясовано, що до дітей групи ризику належать неповнолітні, які перебувають у складних життєвих обставинах, мають проблеми соціальної адаптації, зазнали насильства або проживають у сім'ях, де існують прояви неблагополуччя; встановлено, що основними завданнями соціально-педагогічної роботи з такою категорією дітей є виявлення індивідуальних потреб, надання

психологічної та соціальної підтримки, формування навичок саморегуляції та соціально прийнятної поведінки. Визначено, що ефективність роботи з дітьми групи ризику значною мірою залежить від міжвідомчої взаємодії закладів освіти, соціальних служб та підрозділів ювенальної поліції.

У дослідженні охарактеризовано сучасні виклики та проблеми у сфері превентивної роботи з неповнолітніми. Встановлено, що основними викликами є наслідки війни, соціальна нестабільність, поширення деструктивних інформаційних впливів, зниження довіри молоді до державних інституцій, а також дефіцит кваліфікованих кадрів у сфері соціальної профілактики. До проблем сучасної превентивної діяльності віднесено фрагментарність міжвідомчої координації, обмеженість ресурсів, формальний підхід до реалізації профілактичних заходів та недостатнє використання інтерактивних і психологічних технологій у роботі з дітьми.

У кваліфікаційній роботі розкрито технології раннього виявлення та профілактики девіантної поведінки у міжвідомчій взаємодії закладів освіти та ювенальної поліції. Визначено, що до ключових технологій раннього виявлення належать моніторинг поведінкових змін, соціально-психологічна діагностика, кейс-менеджмент, консиліумна форма взаємодії фахівців, а також обмін інформацією між службами. Серед ефективних профілактичних технологій виокремлено інтерактивні тренінги, медіаційні програми, наставництво, групові заняття з розвитку соціальних навичок, освітньо-просвітницькі заходи за участю ювенальної поліції. Акцентовано, що партнерська модель взаємодії школи та поліції забезпечує своєчасну і комплексну допомогу дитині, сприяє профілактиці девіантної поведінки та формуванню культури довіри й безпеки. Авторами дослідження наголошується, що сучасна поліція переходить від карально-репресивної моделі до соціально

орієнтованої, зосередженої на вихованні, просвіті та партнерстві з молоддю.

Розроблено авторський соціально-освітній проєкт “Безпечний простір: поліція та діти разом заради довіри й безпеки”. Проєкт спрямований на створення безпечного шкільного середовища, розвиток партнерських відносин між дітьми, поліцією, педагогами й соціальними працівниками, формування правової свідомості та навичок безпечної поведінки. Визначено мету, завдання, форми та методи реалізації проєкту, очікувані результати та соціальний ефект. Упровадження розробленого проєкту передбачає проведення інтерактивних тренінгів, правових квестів, інформаційних кампаній та медіаційних практик. Підтверджено ефективність використання комплексного підходу до соціально-превентивної діяльності поліцейських, що поєднує індивідуальну, групову та масову форми роботи з дітьми й підлітками. Отримані дані свідчать про позитивний вплив партнерської взаємодії поліції та школи на рівень правової обізнаності, соціальної адаптації та довіри серед неповнолітніх.

Результати дослідження дають змогу наголосити на тому, що ефективність соціально-превентивної діяльності поліції щодо дітей і підлітків забезпечується за умов застосування інноваційних соціальних технологій, міжвідомчої взаємодії та партнерського підходу. Впровадження запропонованих у кваліфікаційній роботі технологій і соціально-освітнього проєкту сприятиме підвищенню рівня безпеки, довіри до поліції, розвитку правової культури дітей і підлітків та зміцненню соціальної стабільності в українському суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану : матеріали Регіон. круглого столу (м. Дніпро, 19 квіт. 2023 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 141 с. URL: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/12446/1/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%90%D0%9F%D0%9F%D0%90%D0%94_19.04.23.pdf
2. Безпалова О. І. Особливості впровадження практики медіації в діяльність органів поліції щодо профілактики випадків насильства у дитячому середовищі. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2019. № 2. С.21-25.
3. Безпалько О. Соціальна робота в громаді. Академія праці та соціальних відносин. / О. Безпалько. – К.: Центр навч. літератури, 2005. – 172 с.
4. Вольнова Л. Профілактика девіантної поведінки підлітків : навчально-методичний посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна робота»: у 2 ча. Ч. 1. Теоретична частина. 2 вид., перероб і доповн. Київ, 2016. С. 13-25. URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/05/Volnova_profilactika-deviant.1-chast.Teoriya.pdf
5. Денисюк М. М. Діяльність ювенальної превенції України щодо протидії булінгу у шкільному середовищі. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2023. №39. С.117-123.

6. Джафарова О. В. Місце Національної поліції України у системі суб'єктів запобігання та протидії булінгу. Право і безпека. 2021. №3(82). С. 113-121.
7. Джужа О., Василевич В., Гіда О. Профілактика злочинів. Розділ 4: Загальна та індивідуальна профілактика злочинів. Київ, 2011. С. 280-284.
8. Дудченко В. В. Адміністративно-правові засади взаємодії органів ювенальної превенції та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання правопорушенням у дитячому середовищі : дис. ... д-ра філософії: 081. Суми, 2022. 238 с.
9. Дудченко В. В. Діяльність владних структур у питаннях профілактики правопорушень у дитячому середовищі. Юридичний вісник. 2020. № 1. С. 306-311.
10. Дудченко В. В. Поняття і адміністративно-правові засади діяльності органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та їх повноваження у сфері роботи з неповнолітніми. Держава та регіони. 2019. № 1. С. 80-84.
11. Дудченко В. В. Принципи взаємодії органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та ювенальної превенції у сфері запобігання правопорушенням серед неповнолітніх. Прикарпатський юридичний вісник. 2019. № 2. С. 47–50.
12. Журавель Т., Новохатня К., Шмалько А. Методичні рекомендації щодо проведення просвітницькопрофілактичних занять з учнями 1-11 класів за програмою «Школа і поліція». Київ, 2016. С. 3-8.
13. Іщенко І.В. Адміністративно-правові засади здійснення підрозділами Національної поліції України ювенальної превенції : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. 212 с.
14. Капська А. Й. Соціальна робота : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 329 с.

15. Карпеченкова Г. Особливості діяльності поліції ювенальної превенції / Г. В. Карпеченкова // Інноваційна педагогіка. Теорія і методика професійної освіти. Випуск 10. Т. 2. 2019. – С. 79-82. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/10/part_2/20.pdf
16. Кононець В.П. Організація діяльності підрозділів ювенальної превенції органів Національної поліції щодо захисту прав та законних інтересів дітей : навч. посіб. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2020. 102 с.
17. Кононець В.П. Організація діяльності підрозділів ювенальної превенції органів Національної поліції щодо захисту прав та законних інтересів дітей : навч. посіб. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2020. 102 с.
18. Костючков С., Швець Т. Соціальне партнерство: навчально-методичний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти спеціальностей 231 Соціальна робота, 054 Соціологія / С. Костючков, Т. Швець. – Херсон: Книжкове вид-во ФОП Вишемирський В. С., 2024. – 170 с.
19. Кройтор О. М. Завдання патрульної поліції для профілактики правопорушень. Економіка. Фінанси. Право. 2022. № 10/1. С. 27-31.
20. Кройтор О. М. Нормативно-правове забезпечення взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. Випуск 73, Частина 2. С. 38-42.
21. Кройтор О. М. Форми взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 10. С. 422-425.
22. Кубаєнко А. Превентивна діяльність підрозділів Національної поліції України : навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня магістра у Національному університеті «Одеська юридична академія», галузь знань 26

«Цивільна безпека» спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність» / авт.-укл.: А. Кубаєнко, О. Ульянов, О. Крижановська ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса : Юридична література, 2024. — 128 с.. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9a58d8d2-57a8-4d79-899a-6b4d6a14161b/content>

23. Кубаєнко А., Ульянов О., Крижановська О. Превентивна діяльність підрозділів Національної поліції України : навчально-методичний посібник. Одеса. 2024. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/9a58d8d2-57a8-4d79-899a-6b4d6a14161b/download>
24. Лакійчук Я. О. Взаємодія поліції з державними органами, установами та громадськістю щодо забезпечення превентивних заходів. Науковий вісник публічного та приватного права. 2019. Вип. 4. С. 107-113.
25. Лакійчук Я. О. До проблеми визначення поняття «превентивний захід». Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 50, Т.3. С. 184–189.
26. Лакійчук Я. О. До характеристики організаційних заходів поліції щодо здійснення нею превентивних заходів. Прикарпатський юридичний вісник. 2018. Вип.1, Т.4. С.121-126.
27. Левченко Н., Коляда Н. Соціально-психологічна підтримка молоді, що постраждала внаслідок війни, в межах діяльності молодіжного центру // Соціально-психологічна реабілітація вразливих категорій громадян від наслідків війни : колективна монографія / [О. Сафін, Н. Коляда та ін.] ; за заг. ред. О. Кравченко ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини.- ФОП Ямчинський О.В., 2022. — 406 с.
28. Мороз О. Б. Довідник ювенального поліцейського. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 388 с.

29. Музичук О., Невядовський В. Найда В. Напрямки вдосконалення діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану. Вісник Пенітенціарної асоціації України. 2023. №(1). С.5-12.
30. Мураненко К.Ю. Зарубіжний досвід профілактики правопорушень серед неповнолітніх. Психологічний часопис. 2019. № 2(22). С. 85-98.
31. Оксенюк О. Налагодження соціального партнерства між закладом середньої освіти і громадою. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», 2025, (1(50)), 207-210. URL : <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2022.50.207-210>
32. Опацький Р. Ювенальна політика в Україні: теорія, правова основа, інституалізація. Запоріжжя, 2013. С. 8–14.
33. Організація діяльності підрозділів ювенальної превенції: навч. посіб. / за заг. ред. О. І. Безпалової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2022. 204с.
34. Петрочко Ж. Теорія і практика соціально-педагогічного забезпечення прав дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Ж. В. Петрочко. – К., 2011. – 44 с.
35. Пісоцька К. О. Діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: адміністративно-правовий аспект : монографія. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2023. 158 с.
36. Поліцейська (адміністративна) діяльність : навч. посіб. / за заг. ред. О. І. Безпалової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. 396 с.
37. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18>

38. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Міністрів України від 28.10.2015
<https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-п>
39. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
40. Садова О. Особливості застосування технології «партнерство у громаді» у практиці освітньої діяльності сільської школи. Таврійський вісник освіти. 2016. № 1. С.60-65.
41. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб.: у 2 ч./ за ред. Т. Журавель, З. Кияниці. Ч. 2. Ознаки вразливості та специфіка підтримки сім'ї і дитини та специфіка підтримки сім'ї і дитини. Київ: ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 352 с.
42. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, СЯ. Харченко та ін.; За заг. ред.: І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонової. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 256 с. URL: https://bahmat.at.ua/zvereva_socialna_robota.pdf
43. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту: навчально-методичний посібник. Київ : Агентство «Україна». 2015. 176 с.
44. Стариченко А.О. Діяльність Національної поліції по охороні прав дітей в Україні: адміністративно-правові аспекти : дис д-ра філос.: 081 право / МВС України, Одес. держ. у-т внутр. справ. Одеса, 2022. 263 с.
45. Стариченко А.О. Органи і служби в справах дітей у системі органів публічного адміністрування: питання правосуб'єктності. Право.UA. 2020. №3. С.89-95.
46. Стариченко А.О. Поняття «охорона прав дітей» як категорія ювенальних правовідносин. Європейські перспективи. 2019. №4. С.91-95.
47. Трубавіна І., Куратченко І. Методичні рекомендації «Сприяння

- соціальній роботі в умовах гуманітарної кризи». Харків: ХНПУ, 2017. 28с.
48. Тюття Л.Т., Іванова І.Б. Соціальна робота : теорія і практика. Навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп.. Київ. Знання. 2008. 574 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/426234.pdf
 49. Цанько Я. О. Історико-правовий аналіз становлення та розвитку превенції в діяльності правоохоронних органів (з часів існування Російської Імперії до сьогодні). Прикарпатський юридичний вісник. 2017. Вип.1, Т.2. С. 102-107.
 50. Швець Д.В. Вимоги до особистості поліцейського в умовах глобалізації та впровадження міжнародних стандартів поведінки правоохоронців. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2021. № 3. С.316-330.
 51. Швець Т. Соціально-педагогічні умови профілактики делінквентних виявів в учнівському середовищі. Педагогічний альманах. 2015. Випуск 27. С 228-235. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=pedalm_2015_27_39
 52. Юнін О. С. Адміністративна діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : навч. посіб. Дніпро: ДДУВС, 2023. 160 с.